

"آیین مقاله‌نویسی"

حسین علیان عطاآبادی

پردیس بهمنی

ویراستار: دکتر ابوالفضل کرمی

عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبائی

انتشارات روان سنجی

بهار ۱۳۸۹

سرشناسه	: علیان، حسین، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: آیین مقاله نویسی/ حسین علیان عطاآبادی، پردیس بهمنی؛ ویراستار ابوالفضل کرمی.
مشخصات نشر	: تهران: روان سنجی، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۶ ص.
شابک	: ۳۳۰۰۰ ریال: 978-964-7855-44-0
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: ۱۳۵-۱۳۳: کتابنامه: ص.
موضوع	: مقاله نویسی
موضوع	: فن نگارش
شناسه افزوده	: بهمنی، پردیس، ۱۳۵۹ -
شناسه افزوده	: کرمی ابوالفضل، ۱۳۲۳ - ، ویراستار
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۹ ۸۲۹/ع۸۲۹/ PN۴۵۰۰
رده بندی دیویی	: ۸۰۸/۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۰۰۳۳۲۶

عنوان: آیین مقاله نویسی

نویسندگان: حسن علیان عطاآبادی، پردیس بهمنی

ویراستار: دکتر ابوالفضل کرمی

ناشر: انتشارات روان سنجی

نوبت چاپ: اول (بهار ۱۳۸۹)

شمارگان: ۱۲۰۰

قیمت: ۳۳۰۰۰ ریال

مدیرفنی: رعنا کرمی

لینتوگرافی: نگین ۶۶۴۸۰۷۲۱

چاپ و صحافی: مرتب، ۶۶۴۳۷۷۰

نشانی ناشر: تهران- میدان انقلاب، اول کارگر جنوبی، کوچه رشتچی، پلاک ۱۳، زنگ ۲

۳	فهرست:
۷	فصل اول: تعاریف و مبانی اولیه
۹	۱-۱ مقاله چیست؟
۹	۱-۲ انگیزه‌های نوشتن مقاله
۱۳	فصل دوم: ضرورت و ویژگیهای مقالات علمی
۱۵	۲-۱ ضرورت تدوین مقالات علمی
۱۷	۲-۲ عوامل موثر در مقاله نویسی
۱۷	۲-۲-۱ عوامل مهارتی
۱۷	۲-۲-۲ عوامل فرهنگی واجتماعی
۱۸	۲-۲-۳ عوامل روان شناختی
۲۱	۲-۳ ویژگی‌های یک مقاله‌ی خوب
۲۳	فصل سوم: شیوه‌های گردآوری مطالب
۲۵	۳-۱ چگونگی گردآوری مطالب
۲۶	۳-۲ منابع مطالعاتی
۲۷	۳-۳ فیش برداری از مطالب
۲۸	۳-۳-۱ قسمت‌های مختلف برگه‌ی فیش
۲۹	۳-۳-۲ مرتب کردن فیش‌ها
۳۰	۳-۴ جستجوی مطالب در اینترنت:
۳۳	۳-۴-۱ جستجوی مطالب از پایگاه‌های اطلاع رسانی
۳۵	فصل چهارم: انواع مقاله
۳۷	۴-۱ طبقه‌بندی مقاله بر اساس هدف
۳۸	۴-۱-۱ تدوین مقاله برای سمینارهای علمی
۳۸	۴-۱-۲ سخنرانی علمی
۴۰	۴-۱-۳ پوستر علمی
۴۴	۴-۱-۴ محاسن شرکت در همایش‌های علمی
۴۴	۴-۱-۵ انواع نشریه
۴۵	۴-۲ طبقه‌بندی مقاله‌ها با توجه به شیوه‌های تدوین

- ۴-۳ ساختار مقاله‌های علمی - پژوهشی ۴۶
- ۴-۴ ساختار مقاله‌های مطالعاتی ۴۸
- فصل پنجم: مراحل کلی تهیه و انتشار یک مقاله ۵۱
- ۵-۱ مراحل کلی تهیه و انتشار یک مقاله ۵۳
- ۵-۲ نخستین گام برای موفقیت در چاپ مقاله ۵۴
- ۵-۳ توصیه‌هایی به پژوهشگران و نویسندگان جوان ۵۵
- ۵-۴ ساختار یک مقاله پژوهشی ۵۶
- ۵-۴-۱ عنوان مقاله ۵۶
- ۵-۴-۲ نویسندگان و معیارهای نویسنده‌گی ۶۰
- ۵-۴-۳ چکیده: (Abstract) ۶۲
- ۵-۴-۴ واژگان کلیدی ۶۴
- ۵-۴-۵ مقدمه ۶۴
- ۵-۴-۵-۱ ساختار کلی و محتوای مقدمه ۶۴
- ۵-۴-۵-۲ سیر ارانه مطالب در مقدمه ۶۵
- ۵-۴-۵-۳ هنر و تکنیک نوشتن یک مقدمه خوب ۶۵
- ۵-۵ مهم‌ترین اشکالات شایع در نوشتن مقاله ۶۶
- ۵-۶ چند نکته در مورد نگارش مقاله ۶۷
- ۵-۷ مواد و روش‌ها: (materials & methods) ۶۷
- ۵-۸ جمعیت مورد مطالعه ۶۸
- ۵-۹ نوع مداخله ۶۹
- ۵-۱۰ شیوه جمع‌آوری داده‌ها ۶۹
- ۵-۱۱ پیگیری و ارزیابی ۶۹
- ۵-۱۲ متغیرها ۶۹
- ۵-۱۳ تجزیه و تحلیل داده‌ها ۶۹
- ۵-۱۴ یافته‌ها (Results) ۷۰

۷۳	۱۵-۵ جدول و شکل: ملاحظات کلی
۷۴	۱-۱۵-۵ قسمت‌های مختلف یک جدول
۷۴	۲-۱۵-۵ عنوان ستون‌ها و ردیف‌ها
۷۴	۳-۱۵-۵ محتوای داخل جدول
۷۵	۴-۱۵-۵ انواع جدول
۷۶	۱۶-۵ شکل‌ها و تصویرها
۷۶	۱-۱۶-۵ راهنمای شکل‌ها
۷۷	۲-۱۶-۵ انواع شکل
۷۸	۳-۱۶-۵ نحوه ارائه شکل‌ها و جدول‌ها همراه مقاله
۷۹	۴-۱۶-۵ چاپ مجدد شکل‌ها
۷۹	۱۷-۵ آمار
۷۹	۱۸-۵ بحث (Discussion)
۸۰	۱۹-۵ حمایت از فرضیات
۸۱	۲۰-۵ مقایسه پژوهش فعلی با سایر پژوهش‌ها
۸۲	۲۱-۵ ذکر مزیت‌های پژوهش حاضر و نتیجه‌گیری
۸۳	۲۲-۵ زمان فعل‌ها چگونه باید باشد؟
۸۴	۲۳-۵ تقدیر و تشکر ضمیمه
۸۵	۲۴-۵ محتویات بخش ضمیمه (appendix)
۸۶	۲۵-۵ مراجع و مرجع‌نگاری
۸۹	۲۶-۵ مقالات مروری (Review article)
۸۹	۲۷-۵ گزارش مورد (Case Report)
۸۹	۲۸-۵ نامه به سردبیر (Letter to editor)
۹۰	۲۹-۵ گزارش کوتاه؟ (brief report)
۹۰	۳۰-۵ تفسیر (comment)
۹۰	۳۱-۵ سرمقاله (editorial)
۹۰	۳۲-۵ بیوگرافی (Bibliography)
۹۱	۳۳-۵ خبر

۹۱	۵-۳۴ جغرافیای مجلات
۹۲	۵-۳۵ رد مقاله، انتخاب مجله، آغازی دوباره
۹۴	۵-۳۶ نسخه دست نویس مقاله: Manuscript
۹۴	۱-۳۶-۵ ارسال مقاله
۹۵	۲-۳۶-۵ چکیده غیر انگلیسی را چگونه تهیه کنیم؟
۹۵	۳-۳۶-۵ آماده سازی قبل از ارسال
۹۵	۴-۳۶-۵ تهیه نامه همراه
۹۷	۵-۳۶-۵ ارسال مقاله به مجله
۹۹	۵-۳۷ روند بررسی و داوری مقاله
۱۰۱	۱-۳۷-۵ پذیرش و چاپ مقاله
۱۰۲	۲-۳۷-۵ رد شدن مقاله
۱۰۳	۳-۳۷-۵ ارسال به مجله دیگر
۱۰۵	۵-۳۸ کاربرد اعداد و فرمول‌ها
۱۰۶	۵-۳۹ عبارات اختصاری
۱۰۹	فصل ششم: مقالات ISI و ارزیابی آنها
۱۱۱	۱-۶ ارزیابی یک مقاله ISI
۱۱۳	۲-۶ بهترین معیارهای ISI برای نمایه کردن مجله‌ها چیست؟
۱۱۷	فصل هفتم: آشنایی با نرم‌افزار Endnote
۱۲۳	فصل هشتم: سرقت علمی
۱۲۵	۱-۸ تقلب‌های علمی
۱۲۷	۲-۸ تقلب در چاپ مقالات علمی
۱۲۹	۳-۸ داور مقالات علمی
۱۳۱	۴-۸ نتیجه‌گیری
۱۳۳	منابع و مآخذ

فصل اول

تعاریف و مبانی اولیه

۱ - ۱ مقاله چیست؟

در فرهنگ لغات فارسی "مقال" به معنی سخن گفتن، گفتگو و گفتار می باشد و "مقاله" به معنی سخن گفتن، گفتار، سخن، یک قطعه یا یک فصل از یک کتاب و یک مطلب که تحت عنوان معینی نوشته شده باشد، تعریف شده است و هر دو از ریشه قول به معنی گفتن، سخن گفتن، می باشند.^۱ در انگلیسی به مقاله "Paper یا Article" گفته می شود.

در این راستا "مقاله" مطالب مکتوبی را شامل می شود که با هدف و موضوع خاصی در زمینه های علمی، سیاسی، ادبی، فرهنگی و موضوع خاصی تدوین و تالیف شده است و از طریق یکی از رسانه ها با مخاطب ارتباط برقرار می کند، و لذا تالیف، تدوین و عرضه مقاله به چند دلیل اهمیت پیدا می کند:

- برقراری ارتباط با مخاطب

- عرضه تازه های دانش به دنیای علم

- تعامل بین دانشمندان، محققان، متخصصان و ...

۲ - ۱ انگیزه های نوشتن مقاله

* یکی از انگیزه ها خدمت به بشریت است. بسیاری از افراد می نویسند تا از طریق نوشته های آنان به دیگران خیر و نیکی برسد و به تولید و اشاعه دانش اقدام می کنند تا خدمتی به خلق خدا کرده باشند و از این طریق رضایت حق را به دست آورند. در حدیثی از معصوم نقل شده است که: "زکوٰۃ العلم نشره" زکات علم نشر و گسترش آن است.

* تبدیل دانش شخص به دانش اجتماعی، انگیزه دیگری است که افراد در نوشتن مقاله دارند. انسان موجودی اجتماعی است و لذا در تعامل با دیگران است که ریشه می یابد. آگاهی از آرا و اندیشه های دیگران و نیز آگاه کردن دیگران از اندیشه های خود، به بالندگی انسان کمک می نماید.^۲ به فرمایش مولا علی (ع): "در تضارب آرا و افکار است که عقل ریشه می یابد."

* شخصی کردن و ثبت دانش به نام خود از جمله انگیزه های دیگر نوشتن مقاله است. به عبارتی فرد با نوشتن آرا و اندیشه های خود در قالب یک مقاله و چاپ یا ارائه آن به محافل علمی، سعی در تملک معنوی آن اثر دارد و در دنیای امروز مالکیت معنوی یک فکر، یا ایده علمی اهمیت خاصی دارد و حتی به رشد و بالندگی علمی فرد در عرصه جهانی کمک می نماید. به گفته زاغن (۱۹۶۸) در علم کوسه هایی هستند که مشغول بوشیدن اند و مترصدند تا افکار منتشر نشده را ببلعند و از آن خود سازند.^۳ امروزه نیز در

کشور ما قانون مالکیت معنوی به تصویب رسیده و هدف آن حمایت از دانش، عقاید و ایده‌های علمی و کالاهای فرهنگی است.

* از طرف دیگر امروزه دانشگاه‌ها و موسسه‌های علمی و پژوهشی در سطح دنیا برای تولید و اشاعه‌ی دانش اهمیت خاصی قائل می‌باشند و برای چاپ و انتشار مقاله‌ی علمی امتیازاتی در نظر می‌گیرند که در ارتقای درجه‌های علمی افراد نقش زیادی دارند و این انگیزه باعث شده است تا برای رسیدن به امتیازات مادی و معنوی ناشی از چاپ و پذیرش مقاله، صاحبان علم دست به قلم شده و به نگارش مقاله‌های خود اقدام کنند.

شهید مطهری (۱۳۶۲) با نقلی از "یکن" می‌گوید: دانشمندان بر سه دسته اند: بعضی از آنان مثل مورچه هستند، از بیرون دانه می‌آورند و مرتب انبار می‌کنند، در واقع اینها ضبط صوت هستند هرچه شنیدند، ضبط کردند و هر وقت بخواهی همان را که یاد گرفته اند، می‌گویند. دسته دوم مانند کرم ابریشم اند، هر دم از لعاب خودشان می‌تنند و از درون خودشان در می‌آورند، اینها هم دانشمندان واقعی نیستند، زیرا فقط به ذهن و فکر خود بسته می‌کنند و در نهایت چون کرم ابریشم در درون پيله خود خفه خواهند شد. دسته سوم علمای واقعی هستند و مانند زنبور عسل اند، گل‌ها را از خارج می‌مکند و می‌آیند و می‌سازند.^۳

"فبشرعباد الذین یستمعون القول فیتبعون احسنه اولئک الذین هدیهم الله واولئک هم اولوالالباب" (سوره مبارکه زمر، آیات ۱۷ و ۱۸). شهید مطهری (۱۳۶۲)^۴ در توضیح این آیه می‌فرماید اسلام طرفدار تعقل است و شدیداً از آن طرفداری می‌کند و لازمه بندگی خدا این است: "الذین یستمعون القول"، آنان که سخن را استماع می‌کنند، نمی‌گویند "یستمعون" یعنی بین سماع و استماع فرق است. سماع یعنی شنیدن، به این معنی که انسان نخواهد بشنود ولی می‌شنود. استماع گوش فرا دادن است، یعنی خود را آماده کرده برای شنیدن. . . . می‌گوید اول استماع می‌کند و به دقت دریافت می‌کنند، بعد "فیتبعون احسنه"، غربال می‌کنند، تجزیه و تحلیل می‌کنند، خوب و بدش را می‌سنجند، بهترین آن را انتخاب و پیروی می‌کنند و معنی آن استقلال عقل و فکر است، این فکر باید حکم یک غربال را برای انسان داشته باشد، هر حرفی را که می‌شنود در این غربال قرار دهد، خوب و بد را بسنجد ریز و درشت کند، خوب ترین آنها را انتخاب کند. "اولئک الذین هدیهم الله"، این هدایت عقل است، با این که هدایت عقل است آن را هدایت الهی می‌داند. "واولئک هم اولوالالباب" و این‌ها به معنی واقعی صاحبان

عقل هستند. قرآن کلمه "الباب" را زیاد به کار برده، گویی انسان را تشبیه کرده به یک گردو یا بادام که اساسش مغزش می باشد و مغز انسان فکر و عقل انسان است.